

Temzas piemērs

„Ēdens nodrošina dzīvību,» saka Londonas notekūdeņu sistēmas autora mazmazmazdēls. «Tādēļ cilvēki vienmēr jautā, vai uz Marsa ir ūdens. Bet, kā mēs pieredzējam 19. gadsimtā, ūdens var nest arī nāvi.»

Pirms 1300 jūdžu kanalizācijas cauruļu un upes krastu nostiprinājumu izbūves 1860. gados, svaigi notekūdeņi ieplūda Temzas plūdmaiņu zonā un apstājās ellīgi antisanitārā aprites sistēmā. «Stikšas baseina», kā to dēvēja 19. gs. vidus politiķis Bendžamins Dizraeli, atsaucoties uz mitoloģisko Stikšas upi, kas veidoja robežu starp Zemi un pazemes valstību, smaka bija briesmīga pati par sevi, bet sliktākais bija tas, ka iedzīvotāji tajā mazgājās un to dzēra. «Pirms lielo krasta nostiprinājumu izbūves Temza plūda daudz mierīgāk.», saka Bazelgete.

Viktorijas ērā Temzas netīrība bija relatīvi jauna parādība. Vēl 1800 tā bija pietiekami tīra lašiem, un Lords Bairons peldējās pie Vestminsteras tilta. 1830. gadu sākumā tā jau bija pilnīgi cita upe. 1834. gadā asprātīgais angļu garīdznieks Sidnejs Smits teica Lēdijai Grejai: «Tam, kurš dzer glāzi Londonas ūdens, vēderā burtiski dzīvo vairāk būtnu nekā vīru, sievu un bērnu dzīvo pasaulē.»

Rezultāts bija ūdens pārnēsātu slimību kā holēra un vēdertīfs izraisīti nāves gadījumi. Londonas Karaļa koledžas ģeogrāfijas profesors Deivids Grīns argumentē, ka liverpūlieši no tā cieta mazāk nekā londonieši tādēļ, ka bija iecienījuši tēju, ko importēja caur Liverpūles ostu; viņi ar lielāku varbūtību vārīja ūdeni pirms dzeršanas. Pēc tam, kad no Indijas tika ievesta holēra, Londonā izcēlās vairākas epidēmijas (1832., 1848., 1849., 1854. un 1866. gadā), kas nogalināja tūkstošiem iedzīvotāju.

Bet ne jau nāves rosināja politisku reakciju. Tai laikā zinātnieki uzskatīja, ka holēru pārnēsāja nevis ūdens, bet gaiss. «Šis pārpratums patiesībā bija lieliska priekšrocība,» saka Bazalgete, «jo tas biedēja politiķus un lika viņiem rīkoties.» 1858. gada vasarā Temzas smaka lika Seram Čārlzam Barijam izsuldināt Parlamenta sesijas pārtraukumu, un drīz pēc šīs tā dēvētās Lielās smirdoņas Parlaments sankcionēja vienu no gadsimta dižākajiem inženiertehniskajiem projektiem: jaunu Londonas notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmu. Politikas saistība ar ūdeni nekad nav bijusi tik tuva.»

Citēts no:

<https://www.theguardian.com/environment/2014/jul/22/water-thames-victorian-london-150-years-sewer-system>